

Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi: Muş İli Örneği

Pre-School Religious Education According to the Qur'an Course Teachers:
The Muş Province Example

Teceli KARASU

Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi,
Din Eğitimi Anabilim Dalı

Dr. Lecturer, University of Muş Alparslan, Faculty of Islamic Sciences,
Department of Religion Education, Muş / Turkey
tecellikarasu@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0003-4218-2802

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 12 Aralık / December 2018

Kabul Tarihi / Date Accepted: 19 Mart / March 2019

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

DOI: 10.29288/ilted.495961

Atıf / Citation: Karasu, Teceli. "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Okul Öncesi Din Eğitimi: Muş İli Örneği / Pre-School Religion Education According to the Qur'an Course Teachers: The Muş Province Example". *ilted: ilahiyat tetkikleri dergisi / journal of ilahiyat researches* 51 (Haziran / June 2019/1): 479-500.
doi: 10.29288/ilted.495961

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/ilted> | <mailto:ilahiyatdergi@atauni.edu.tr>

Copyright © Published by Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /

Ataturk University, Faculty of Theology, Erzurum, 25240 Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Milli Eğitim Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığının ortaklaşa yaptıkları protokole bağlı olarak Kur'an kursu öğretmenleri okul öncesi eğitim veren kurumlarda görevlendirilmektedir. Öğrencilerin din eğitimi ihtiyaçlarını karşılamak üzere yürütülen bu faaliyeti yeterince araştıran bir çalışmanın olmayışı bu araştırmanın gerekçesini oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitimde görevlendirilen Kur'an kursu öğretmenlerinin gerçekleştirdikleri etkinliklerin mahiyetini ortaya koymaktır. Bu amaçla, Muş il merkezinde D grubu Kur'an kursu programı kapsamında okul öncesi eğitim kurumlarında görevlendirilen 12 Kur'an kursu öğreticisi ile mülakat yapılmıştır. Nitel araştırma deseninde hazırlanan çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış soruların olduğu görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Forma nihai şekil verilmeden önce alan yazın incelenmiş ve verilen eğitim yerinde gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda, Kur'an kursu öğretmenlerinin öğrencilerin gelişim özelliklerini bilme ve konuyu öğrencilerin seviyesine uyarlama konularında eksiklikleri olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğretim programında yer alan kazanımların bir kısmının öğrenci seviyesinin üzerinde olduğu ve daha çok Kur'an-i Kerim'in yüzünden okunmasına öncelik verildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kur'an Kursu Öğreticisi, Okul Öncesi, Din Eğitimi, Kur'an Kursu.

Abstract

In accordance with the protocol jointly assigned by the Ministry of National Education and Presidency of Religious Affairs, the teachers of Qur'an courses are assigned to preschool education. The reason for this research is the lack of a detailed study on this activity carried out to meet students' religious development needs. The aim of this study is to reveal the nature of the activities performed by those who were assigned in preschool education under the Ministry of National Education. For this purpose, interviews were held with 12 teachers who were assigned to preschool education in Muş city center within the scope of D group Schedule of Qur'an Courses. The data of this study, which was prepared in a qualitative design, were collected through the interview form with semi-structured questions. Before putting the last touches on the form, literature was reviewed, and educational environment was observed. The main weak points of the teachers are not knowing the developmental characteristics of the students well and not being able to properly adapt a topic to their levels. It is also seen that some of the goals in the curriculum are above the students' levels and that in education priority is given only to reading Qur'an.

Keywords: Qur'an Course Teacher, Religious Education, Pre-school education, Qur'an Course.

Extended Summary

The majority of the individual's learning takes place at the ages of 0-6. The most important contribution that can be given to an individual whose personality is shaped in this age range is the education of the religion and values appropriate to his/her nature. In recent years, the Presidency of Religious Affairs and the Ministry of National Education have signed a common protocol in order to meet the students' developmental religious needs and ensure that they acquire values. Depending on this protocol, the Qur'an Teachers, who are affiliated to the Presidency of Religious Affairs in Muş province, are assigned to preschools and kindergartens under the Ministry of National Education. On the other hand, the Presidency of Religious Affairs permits the opening of the Qur'an Course in the D group category when the conditions such as adequate space and sufficient student are met. In this context, it is evaluated that the Quran Course teachers are assigned to the education of preschool religion and values in accordance with the Ministry of National Education. In this context, it is evaluated that the Qur'an Course teachers are assigned to the education of preschool religion and values as a part of the Ministry of National Education. In the province of Muş, approximately 45 Qur'an Courses in the 2017-2018 academic year meet the spiritual needs of preschool

students; they are assigned to kindergartens and preschools to contribute to the development of religious, national and universal values and to help students develop a strong personality.

There has not been a study investigating this activity in order to meet the religious education needs of the students and to build a well-formed social structure. However, it is important for program makers, policy makers and practitioners to know the contribution of this practice to the students, to develop suggestions for the improvement of possible deficiencies. The aim of this study is to determine how the activities of the Qur'an course teachers assigned to the Ministry of National Education are evaluated by these teachers. For this purpose, an interview was conducted with 12 Quran course teachers assigned in pre-school education institutions within the scope of the D group Qur'an course program in Muş city center. The data of the study, which was prepared in the qualitative research design, were collected through the interview form with semi-structured questions. Before the formation of the form, the literature was examined and observed at the education site.

As a result of the study, it was seen that the Qur'an course teachers tried to give religious education together with the values of education. In this orientation, it was found that the instructors focused on the areas they considered themselves adequate, the wishes of the administrators and the expectations of the parents. The Qur'an course teachers in the study group stated that they were more likely to know the characteristics of students in the 4-6 age group and the inadequacy of formation points. On the other hand, they stated that they were competent in teaching Alif-ba (Arabic Alphabet) and reading Qur'an without getting the meaning. It is possible to connect this situation with the last graduates of the instructors. Because all of these teachers who work with temporary assignment are graduates of theology faculty, the other is the Imam Hatip (Religious Based) High School and the associate is a graduate of theology.

According to the majority of the participants, the religious program prepared by the Department of Religious Affairs for the 4-6-year-old children is suitable for students' levels. Only a few participants stated that some of the achievements in the program were above the student level. It is possible to explain the reasons for this situation by the individual differences of the students, the religious readiness they bring from the family and the developmental differences between the ages of 4 and 6.

The vast majority of Qur'an course teachers do not experience any problems with the school administration, primary school teacher and parents. Even the school administration and pre-school/kindergarten teachers have learned a lot from the Qur'an course teachers. Also, parents want their children to take values education. Some of them insist that the Qur'an be read but not to understand. This may sometimes cause the program to deviate from its objectives.

In order for the age group of 4-6 years to be productive the most important of the educational elements is the modelling of the teacher. In addition, using the method that makes the student active, including activities based on the game and manual skills, personality traits such as patience and tolerance are indispensable for effective education. Pre-school students (4-6 years) like learning most with the games. They are happy to exhibit model making and painting, divine listening and singing, puppet conception and behaviors appreciated by others. On the other hand, they remain distant from story listening in which they remain passive, from the individual activities of the Alifba (Arabic Alphabet) teaching and memorization activities.

Based on the results above, the following recommendations have been developed.

- Teaching religion and values in the pre-school period contributes to religious development of students. Necessary legal arrangements should be made for the continuation and dissemination of this application.
- It should be noted that the 4-6 age group instructors be selected at least from university graduates.

- Educational venues specific to the values education should be prepared and the lessons should be taught in these classes.
- Interactive learning environments such as event sharing site specific to the values given for 4-6-year-old students should be prepared.
- In this area, attention should be paid to qualification, merit, volunteerism and personality traits.
- Education should be given more with games and enriched activities to be completed in a short time.
- The parties and celebrations for starting to read Quran should not be distracted from the purpose and should not underestimate the value.
- In terms of the material, methods, and activities the achievements of pre-school education should be benefited from.
- The time allocated for values education should be increased.
- The results of the study should be compared, and new studies should be conducted based on teachers' opinions.
- Diversification of future research with different sampling and research methods and longitudinal research designs can be proposed.
- For the 4-6-year education to be healthier, the instructors should be given practical and long-term education.

GİRİŞ

Türkiye’de 4-6 yaş aralığındaki çocuklar, resmi olarak ilk örgün eğitimlerini Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı anaokullarında ya da ana sınıflarında almaktadırlar. Bu sınıflarda eğitim veren öğretmenler okul öncesi öğrencilerine yönelik eğitim veren üniversite bölümlerinden mezun olmaktadır. Öğretmenlerin mezun oldukları bu alanların programlarına bakıldığında din eğitimine yönelik derslerin olmadığı sadece genel anlamda psikoloji derslerinin olduğu ve bireyin dini gelişim alanının büyük ölçüde ihmal edildiği görülmektedir. Benzer şekilde okul öncesi eğitim müfredatı incelendiğinde çocukların dini gelişim ve eğitimlerini karşılamaya yönelik amaç ve etkinliklerin olmadığı da tespit edilmiştir (Cihandide, 2014, 16; Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2013) Dini gelişimin ihmal edilmesi ise çocukların sağlıklı gelişimlerinin önünde ciddi bir engeldir. Zira gelişim alanlarından birinin ihmal edilmesi diğerlerinin de tam olarak işlevsel kullanılmasını engellemektedir. Oruç (2010), Oruç (2013), Dam (2015) ve Köylü ve Oruç’un (2017) okul öncesi öğrencilerin din eğitimi ihtiyacı ile ilgili yaptığı çalışmalar bu durumun sonuçlarını ortaya koymaktadır.

Örgün eğitimde okul öncesi dönemde çocuğun dini gelişiminin ihmal edilmesi ve bu eksikliğe bağlı olarak halkın yoğun olarak din eğitimini talep etmesi ile Diyanet İşleri Başkanlığınca (DİB) 4-6 yaş aralığındaki öğrencilere yönelik olarak bir Kur’an kursu programı geliştirilmiştir. DİB, 2013-2014 eğitim öğretim yılında itibaren ve sayıları gittikçe artan Kur’an Kurslarında kendi personeli ile bu yaş grubuna yönelik eğitim faaliyetlerini yürütmektedir (Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), 2014). Diyanet’in bu eğitim faaliyetine ilişkin olarak Gün (2015) tarafından yapılan çalışma önemlidir. Söz konusu araştırma, kimi eksikliklerine rağmen hal-

kın bu kurslara yoğun rağbet gösterdiğini ve bu kursların başarılı çalışmalar yürüttüğünü ortaya koymaktadır. Öztürk (2018) Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesinden 2018 itibariye 106 bin öğrencinin istifa ettiği bulgusunu paylaştıktan sonra 15 Temmuz sonrası bu eğitime olan rağbetin arttığını iddia etmektedir (Öztürk, 2018, 20). Bununla birlikte Milli Eğitim istatistiksel raporlarına göre 2016-2017 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitim alan öğrenci sayısı 1.315.854'dir (Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim (MEİÖE), 2017). Bu sayı dikkate alındığında DİB tarafından açılan 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının yetersizliği görülecektir. Bu durum, DİB'i farklı arayışlara yöneltmiştir. Bu arayışlar neticesinde gündeme gelen uygulamalardan biri de, MEB ile imzaladıkları protokoller çerçevesinde DİB tarafından gerçekleştirilen eğitim uygulamalarıdır. Bu protokollere bağlı olarak okul öncesi dönem öğrencilerinin dini gelişim ihtiyaçlarının karşılanması için farklı etkinlikler düzenlenebilmektedir.

Gelişim, doğumla başlayıp yetişkinliğe doğru devam eden bireydeki değişim ve büyümedir. Çocukların nasıl geliştikleri ve öğrendikleri ile ilgili yeterli bilgi sahibi olunmadan onlara sağlıklı eğitim vermek oldukça zordur. Zira çocuklar birbirinden farklı fiziksel, dilsel, zihinsel, sosyal, duygusal ve dini gelişim gibi alanlara sahiptirler. Ortak yönleri olduğu her birinin kendine özel gelişim yöntemi mevcuttur. Bu gelişim alanları ve bunların birbirileri ile iribatları dikkate alınmadığında "dini duygu gelişiminin ve dini konulara merakın en yoğun olduğu evrede" (Cihandide, 2014, 15) yapılacak eğitimin amacına ulaşması mümkün değildir. Bu konu ile ilgili alan yazın taraması yapıldığında okul öncesi dönem din eğitiminde dikkat edilmesi gereken hususları bilimsel olarak inceleyen pek çok çalışma mevcuttur. Bu çalışmaların en dikkat çekenleri Selçuk (1990), Aşıkoğlu (1996), Tavukçuoğlu, (2002), Şimşek (2004), Karacoşkun (2005), Özeri (2009), Önder (2011), Sağlam (2012), Ay (2012), Dönmez (2013), Yorulmaz (2013), Akto ve Akto (2017), Gün (2017) tarafından yapılan çalışmalardır.

Okullarda 4-6 yaş grubuna yönelik verilen din eğitimi, DİB'in ilgili yönetmeliğinde belirtilen D grubu Kur'an Kurslarına denk gelmektedir. D grubu kurslar, isteğe bağlı ve geçici olarak açılan kurslardır (DİB, 2014). DİB ve MEB arasında yapılan protokollere bağlı olarak, Muş İli Milli Eğitim Müdürlüğü ile Muş İl Müftülüğü arasında imzalanan "Eğitimde İşbirliği Protokolü" çerçevesinde 4-6 yaş grubu okul öncesi öğrencilerine yönelik olarak Kur'an kursu öğretmenleri ile birlikte eğitim vermektedir. Ancak dersinin içeriği, kullanılacak yöntem teknik, istifa edilecek materyallerden bahsedilmemektedir.

DİB tarafından öğrencilerin başta dini gelişimlerine katkıda bulunmak üzere görevlendirilen bu Kur'an kursu öğretmenlerinin aldıkları eğitim tartışmalıdır. Kur'an kursu öğreticisi olarak anasınıfında görevlendirilen öğretmenlerin, eğitim aldıkları örgün eğitim kurumları olan İmam Hatip Lisesi, ilahiyat ön lisans, İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi programları incelendiğinde 4-6 yaş grubu öğrencileri-

ne eğitim vermeye yönelik bir dersin olmadığı görülmektedir. Yönetmeliğe göre okul öncesi eğitimi alanında öğrenim görmüş olanların öncelikli olarak görevlendirilmesi istense de bu niteliklere sahip kimselerin sayısı oldukça azdır. Ayrıca yönetmelikte DİB'in merkezi olarak düzenlediği seminerlere katılanlara yer verilmesi istenmektedir. Bu seminerlere katılanların sayısı da oldukça sınırlıdır (DİB, 2018). Sakarya Üniversitesi gibi bazı üniversiteler de uzaktan eğitim sertifikası programları ile bu alanda hizmet vermeye çalışmaktadırlar (Sakarya Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (SAUSEM), 2018). Ancak buralardan istifade edenler de azdır. Dahası DİB uzaktan eğitim alanların nitelik sorunlarından artık uzaktan eğitim sertifikasına dayalı görevlendirmeler son vermiştir (Öztürk, 2018, 13). Dolayısıyla okul öncesi eğitim kurumlarında görevlendirilenlerin formal olarak aldıkları tek eğitim Halk Eğitim Merkezleri tarafından verilen 3 aylık eğitimdir. Bu eğitim ile okul öncesinde din eğitiminin sağlıklı verilmesi tartışmalıdır. Bundan dolayı hayat düzeni kurma, toplumsal yaşamı düzenleme ve hayatını anlamlandırma işlevlerini yerine getiren din eğitiminin (Altaş-Arıç, 2014, 63) örgün eğitimde 4-6 yaş öğrencilere verilmesinde dikkat edilmesi gereken temel ilkeleri ve yaşanan sorunları bilimsel olarak ele almak önemlidir. Fakat ulaşılan alan yazında protokol çerçevesinde Muş ilinde okul öncesi eğitim kurumlarında Kur'an kursu öğreticileri tarafından verilen eğitimi konu edinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmanın temel problemi, MEB'e bağlı okullarda ana sınıfı öğretmeni ile beraber derslere giren Kur'an kursu öğreticilerinin yeterliliklerini, yaptıkları eğitime ilişkin öğretici görüşlerini ve önerilerini ortaya koymayı araştırmaktır.

Bu temel probleme bağlı olarak Kur'an kursu öğreticisi olarak görev alan hocaların;

1. 4-6 yaş öğrencilerine yönelik eğitsel yeterlilikleri ile ilgili düşünceleri nelerdir?
2. Eğitimde takip edilen program ve kullanılan materyallere ilişkin düşünceleri nelerdir?
3. Eğitim paydaşları ile ilgili düşünceleri nelerdir?
4. Eğitim öğretimde öncelikledikleri konular nelerdir?
5. 4-6 yaş öğrenciler ile iletişim, yöntem ve tekniğe ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Öğrencilerin ilgi duydukları konulara ilişkin düşünceleri nelerdir?
7. Uygulamanın daha verimli hale gelmesi için önerileri nelerdir? alt problemlere yanıt aranacaktır.

1. YÖNTEM

1.1. Araştırma Modeli

Muş ilinde Kur'an kursu öğreticisi olup okul öncesi eğitimde görevlendirilen ve ana sınıfı öğretmeni ile birlikte derse giren öğretmen görüşlerine dayalı hazırlanan bu çalışma, nitel araştırma modelinde hazırlanmıştır. Nitel model; gözlem ve görüşme gibi yöntemlerle verilerin toplanıp, algı ve olayların doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına imkân sağlamaktadır (Yıldırım- Şimşek, 2008, 39). Çalışmada nitel modelin “durum çalışması” yöntemi tercih edilmiştir. Çünkü durum çalışması, çalışmamıza da uygun olarak, bir durum ya da olaya ilişkin değerlendirme yapmak ya da olası açıklamalar geliştirmek için kullanılan bir yöntemdir (Büyüköztürk v.dğr., 2011, 273).

1.2. Çalışma Grubu

2016 yılında Muş ilinde Muş İl Müftülüğü ile Muş İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından “Eğitimde İşbirliği Protokolü” imzalanmıştır. Araştırmamızın evrenini, Bu protokole bağlı olarak Muş ilinde 01.03.2017 tarihi itibarıyla görev yapan 45 Kur'an kursu öğreticisi oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerden 1'i kadrolu 44'i ise ücretli olarak çalışmaktadır

Araştırmanın örneklemini ise; 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Muş ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı anaokulu ve sınıflarında, dersin öğretmeni ile birlikte derse giren 12 Kur'an kursu öğreticisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunu belirlemede amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008,108-109). Çalışma grubunda bulunanların sayısı doyma noktasına ulaşıldığı düşünüldüğünden 12 kişi ile yetinilmiştir. Zira çalışmada ilgili konu anlaşılıp açıklanacak bir düzeye gelindiğinde ve görüşülen kişiler yeni bilgiler sunamadıklarında doyma (saturation) noktasına ulaşılmış demektir (Walliman, 2006, 135). Çalışma grubuna ait genel bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubuna Ait Genel Bilgiler

Katılımcılar	En son mezun olduğu okul/ bölüm	Çalıştığı yer	Bu alanda çalışma süresi
K1.	İmam Hatip Lisesi	Anaokulu	2 yıl
K2.	Açık İmam Hatip Lisesi	Anaokulu	2
K3	İmam Hatip Lisesi	Anaokulu	1
K4	İmam Hatip Lisesi	Anaokulu	1
K5	İlahiyat Ön Lisans	Anaokulu	3
K6	İmam Hatip Lisesi	Anaokulu	2
K7	İmam Hatip Lisesi	Anaokulu	2

K8	İlahiyat Ön Lisans	Anaokulu	1
K9	İlahiyat Ön Lisans	Anaokulu	1
K10	İmam Hatip Lisesi	Anasınıfı	1
K11	İlahiyat Fakültesi	Anaokulu	1
K12	İlahiyat Ön Lisans	Anasınıfı	2

1.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formu aracılığı ile toplanmıştır. Görüşme formunda çalışmanın alt amaçlarına bağlı olarak, 2’si demografik 6’sı temel soru olmak üzere toplam 8 soru yer almıştır. Hazırlanan sorular din eğitimi uzmanları ve bu işi yapan Kur’an kursu öğretmenlerin görüşüne sunulmuş, onların görüşleri doğrultusunda kimi değişiklikler yapılmıştır. Daha sonra hazırlanan sorular ile pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamada Kur’an kursu öğreticisi olup ana sınıfında görevlendirilen 3 Kur’an kursu öğreticisi ile görüşülerek soruların kapsamı, anlaşılabilirliği ve cevaplanabilirliği incelenmiştir.

Görüşme formunun hazırlanmasının ardından çalışmanın yapılabilmesi için Muş Alparslan Üniversitesinin etik kurulundan “etik izin” ve Muş İl Müftülüğünden mülakat için gerekli resmi izinler alınmıştır.

Mülakat formunda yer alan sorular sorulmadan önce araştırmanın amacı ve süreci hakkında bilgilendirilme yapılmıştır. Çalışmaya katılan Kur’an kursu öğretmenlerinin tercihlerine bağlı olarak görüşmeler müdür yardımcısı odasında, öğretmenler odasında ya da rehberlik servisinde yapılmıştır. Öğretmenlerin rızaları alınmak suretiyle görüşmeler kayda alınmıştır.

1.4. Verilerin Analizi

Katılımcıların ses kayıt cihazıyla kaydedilen görüşmelerdeki sorulara verdiği cevaplar, metin haline dönüştürüldükten sonra betimsel içerik analizi tekniğinden yararlanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın amacına bağlı olarak betimsel analiz tekniği tercih edilmiştir.

Çalışmanın alt hedefleri ile ilgili katılımcıların verdikleri cevaplar bir araya getirilerek belirlenen temalara yerleştirilmiştir. Temalar birbirleriyle ilişkili biçimde açıklanmış ve yorumlanmıştır. Çalışmanın verileri bireyin düşünce, duygu ve yargılarına ilişkin olduğundan bu verilerin analizinde sayısal ve matematiksel ifadelerden ziyade kelimelere dayalı açıklamalarda bulunulmuştur (Walliman, 2006, 129-132). Ayrıca bazı yerlerde görüşme metinlerinden doğrudan alıntılar yolu ile yorumlar desteklenmiştir.

Araştırmada katılımcı bilgileri gizli tutularak K1, K2, K3... şeklinde kodlanma yoluna gidilmiştir. Bu kodlama sayesinde doğrudan alıntı yapılan kişinin hangi

demografik özelliklere sahip olduğuna bakmak mümkündür. Zira farklı yaş, rol, durum ve değere sahip kimselerin ilgili konuya dair fikirleri diğerinden ayrılabilir (Walliman, 2006, 139-141).

2. BULGULAR

Çalışma bulguları, çalışmanın alt problemlerine göre işlenecektir.

2.1. Çalışma Grubunun Kendi Yeterliliklerine Dair Görüşleri

Muş İl Müftülüğü ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü arasında imzalanan protokol çerçevesinde Kur'an kursu öğretmenlerinin okul öncesi eğitiminde görevlendirilmesi, okul idarelerinin Muş İl Müftülüğünden resmi talepte bulunması üzerine gerçekleşmektedir. İl müftülüğü; öğretmenlerden talep ettiği, Din Hizmetleri Alan Bilgisi Testi (DHBT) puanı ve Halk Eğitim Merkezi veya bazı üniversiteler tarafından 4-6 yaş öğrencilerine eğitim vermeye yönelik olarak düzenlenmiş 3 aylık kurs sertifikasının yanı sıra kurduğu komisyonun kararı doğrultusunda görevlendirilecek öğretmenleri belirlemektedir. Bununla birlikte, çalışma grubunda yer alan Kur'an kursu öğretmenlerinin hiçbiri kendisini 4-6 yaş grubu öğrencilere yönelik eğitimde yeterli görmemektedir. Öğreticilerin yetersiz olduklarını düşündükleri alanlara ilişkin ifadeleri aşağıdaki şekildedir.

K3: "Çocukları tanıma ile ilgili bilgimiz çok az".

K5: "Çocuk eğitimi alanında yeterli değilim."

K1: "Özellikle ödül ceza dengesi ve zamanlamasında problem yaşadığım oluyor."

K6: "El becerimin daha iyi olmasını isterdim."

K11: "Değerleri aktarma konusunda daha iyi olabilirdim."

K7: "Kukla oynamayı ve drama yapmayı öğrenmek istiyorum. Hikâye okurken ses değişiklikleri yapabilseydim, daha iyi olurdu."

K3: "Fıkıh tefsir hadis alanlarında yetersizim, bu konularda daha iyi eğitim almak isterdim."

Yukarıda ifade edildiği şekilde Kur'an kursu öğretmenlerinin kendilerini yeterli görmedikleri alanların başında 4-6 yaş çocuklarının gelişim ve öğrenme özellikleri ile iletişim ve formasyon bilgisi gelmektedir. Bununla birlikte katılımcılardan biri Temel Dini İlimler konusunda yetersizlik yaşadığını bildirmiştir. Burada öğretmenlerin sadece 4-6 yaş çocuğunun gelişim dönemlerini bilip ona göre bir eğitim-öğretim yapamamanın yanında kendi alanında da yetersizlikleri olduğu görülmektedir. Ayrıca, katılımcılardan birinin fıkıh, hadis ve tefsir alanlarında kendini yetersiz görmesi dikkate değerdir. Kişinin ifadeleri onun okul öncesi dönem öğrencilerine yönelik ilgili derslerde eğitim vermenin gerekli gören bir düşüncede olduğunu akla getirmektedir

Ayrıca, katılımcı Kur'an kursu öğretmenlerinin kendilerini başarılı buldukları bazı alanlar olmuştur. Katılımcıların konuyla ilgili ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K3: “K.Kerim bilme noktasında çok iyiyim. Elifba öğretiminde iyiyim. Bu hafta bir öğrencim okumaya geçecek.”

K5: “Ben işimi severek yapıyorum. Eksik olduğumu düşündüğüm konularda sürekli okuyorum.”

Yukarıda yapılan alıntılarda da görüldüğü gibi, çalışma grubunda yer alan Kur'an kursu öğretmenlerinin kendilerini yeterli gördükleri alanlardan biri Elifba ve Kur'an-ı Kerim öğretimidir. Bunun yanında, öğretmenlerin tamamına yakını yaptıkları işi sevdiklerini, çocuklar ile ilgilenmenin kendilerine zevk verdiğini belirtmişlerdir. Bazıları da çocuk eğitimi noktasında bireysel olarak sürekli kendilerini yetiştirmeye/geliştirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

2.2. Çalışma Grubunun Kullanılan Program ve Materyale İlişkin Görüşleri

Diyanet İşleri Başkanlığı (2014) 4-6 yaş grubu öğrencilerine yönelik olarak “Kur'an Kursları Öğretim Programı” (4-6 Yaş)” hazırlamıştır. Bu program çerçevesinde pilot olarak 10 ilde eğitim başlamış ve şu an itibariyle yaygınlık kazanmıştır. Çalışma grubunda yer alanlar öğretmenlerin program ve materyaller konusundaki görüşleri aşağıdaki şekildedir.

K3: “İlk görev yılım olduğu için programa çok iyi bakamadım.”

K2: “Program sanki daha büyük yaş grubuna göre hazırlanmış, amaçlar 4 yaş öğrencilerin seviyesinin çok üzerinde.”

K3: “Zaman darlığından ders programında yer alan bütün kazanımları vermemiz mümkün değil.”

K5: “DİB'in programını takip etmeye çalışıyoruz. Ancak programı yetiştirmede sıkıntı yaşıyoruz.”

Katılımcılardan programı incelemeyen olduğu gibi programı detaylı bir şekilde incelediğini ve takip etmeye çalıştığını ifade edenler olmuştur. Bazı katılımcılar ise programın öğrenci seviyesinin üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların hemfikir oldukları nokta ise programı takip etmenin zorluğu olmuştur. Okulda değerler eğitimine ayrılan zamanın haftada yarım saat ile üç saat arasında değiştiği dikkate alındığında çalışma grubunda yer alanların programı takip etmede yaşadıkları zorluk daha iyi anlaşılır.

DİB'in okul öncesi eğitim için hazırladığı materyallerin başında Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1-2, Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1-2 gelmektedir. Bunun dışında, öğretmenler öğrenci seviyesine uygun olarak geliştirdikleri materyaller ile eğitimi yürütebilirler. Çalışma grubunda yer alan Kur'an kursu öğretmenlerinin ders materyallerine yönelik olarak ifade ettiklerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıdaki şekildedir.

K9: “Kitaptaki etkinlik örnekleri bize ne ve nasıl yapmamız gerektiği hususunda çok yardımcı oldu.”

K6: “Bir konu ile ilgili birçok etkinlik var ve biz zaman darlığından bütün etkinlikleri yapamıyoruz. İçinde her şeyin olduğu bir etkinlik olsa daha iyi olur.”

K10: “Okul idaremiz ile birlikte, çocuklara ana sınıfları etkinlik kitapları gibi özel hazırlanmış etkinlik kitapları aldık.”

K2: “Bazen internet ortamından uygun materyalleri indirip kullandığımız oluyor.”

K5: “Materyallerin artırılması, etkinliklerin çeşitlendirilmesi ve yaş gruplarına göre tasnif edilmesi çok iyi olur.”

K4: “Kitaplarda namaz işlenmiş ama namazdan önce abdest konusu ele alınabilirdi.”

Katılımcı grup amaç, yöntem ve etkinlik noktasında kitaplardan istifade ettiklerini dile getirmişlerdir. En büyük sıkıntılarının zaman darlığından kitaplarda yer alan bütün etkinliklere yer verememeleri olduğunu belirtmişlerdir. Bunun için farklı farklı etkinliklerden ziyade daha kısa ve öz etkinliklerin kendilerine daha fazla katkı sağlayacağını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra bazı katılımcılar özel hazırlanmış materyalleri satın alarak bazıları ise internet ortamından indirerek derste kullandıklarını belirtmişlerdir. Bir katılımcı da ders kitabındaki konuya yönelik önerisini paylaşmıştır.

2.3. Çalışma Grubunun Eğitim Paydaşları İle İlgili Görüşleri

Kur'an kursu öğreticilerin okullara görevlendirilmeleri velilerin isteğine bağlı olarak okul idarelerinin resmi başvurusu üzerine gerçekleşmektedir. Okula görevlendirilen Kur'an kursu öğreticisi, okul idarecileri ile birlikte yıllık çalışma planı hazırlamakta ve program çerçevesinde ana sınıfı öğretmeni ile birlikte derse girmektedir. Bazı hocalar iki sınıfa görevlendirilirken bazıları da beş sınıfta görevlendirilebilmektedir. Bu şekilde bir eğitimde paydaşlara ilişkin kimi sorunların çıkması muhtemeldir. Çalışma grubunda yer alanların okul idarecileri ve öğretmenler ile ilgili ifade ettiklerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıdaki şekildedir.

K1: “Okul idaresi ve öğretmenler bizim burada çalışmamızdan çok memnun. Hatta biz bu okulda resmi olarak görevlendirilmeden önce ücreti velilerce karşılanmak üzere çalışmaya başladık.”

K9: “Okul idaresi ve öğretmenler ile ilgili bir sıkıntımız yok. Sadece iki öğretmen olduğumuzda öğrenci bazen izin alma hususunda karışıklık yaşıyor.”

K2: “Ders öğretmenleri bizden daha tecrübeli, onlardan öğrendiğim çok şey oldu.”

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların tümü okul idarecileri ve öğretmenler ile ilgili herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Kur'an Kursu Öğreticileri kendi derslerini işlerken ana sınıfı öğretmenin sınıfta olmasının bir problem oluşturmadığını vurgulamışlardır. Hatta bazı öğretmenler ana sınıfı öğretmenlerinden öğrencileri tanıma, etkinlik yapma ve yöntem ile ilgili çok şey öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Veliler eğitim öğretim dönemi başında ana sınıfına kayıtlarını yaptırdıkları çocuklarının, değerler eğitimi, temel dini bilgiler ve Kur'an elifbasının öğretimi konusunda ders alması ile ilgili olarak okul idarelerinden resmi talepte bulunmaktadır. Bunun üzerine görevlendirilen Kur'an kursu öğreticisi de velilerin talepleri doğrultusunda okul idaresi ile birlikte program hazırlamakta ve uygulamaya geçirmektedir. Çalışma grubunda yer alan Kur'an kursu öğreticilerinin veliler ile ilgili ifade ettiklerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıdaki şekildedir.

K3: *“Velilerim öğrenciler ile ilgilenmemi hep takdir ediyorlar.”*

K1: *“Veliler ilk dönem eğitimi önemsemiyorlar ama ikinci dönem çocukların bir an evvel Kur'an'a geçmesini istiyorlar.”*

K4: *“Veliler Kur'an öğretmemizi istiyorlar ancak bizi destekleyecek uygulamalara evde yer vermiyorlar”.*

K5: *“İlk yıl bir velim ile “Niçin çocuğum Kur'an'a geçmiyor” diye problem yaşamıştık.”*

K11: *“Bir velim temel dini bilgiler ve Kur'an dersini çocuğuna vermeme istemiyor. Sadece değerler eğitimini istiyor.”*

K7: *“Elifba dersi aslında sınıfta olunca daha iyi oluyor. Ancak velilerin bir kısmı istemediği için geçen yıl sınıfta yaptığımız dersi bu sene bireysel olarak sınıf dışını da yapmaya başladık.”*

Çalışma grubu hocalarının büyük bir kısmı veli ilgisinden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Hocaların bu konuda dile getirdikleri en büyük sıkıntı, bazı velilerin eğitimi sadece Kur'an Elifbası'na has kılınmasını istemeleri bazılarının da bu eğitimi istememeleridir. Velilerin hemfikir oldukları eğitim ise değerler eğitimidir.

2.4. Çalışma Grubunun Eğitim – Öğretimde Önceledikleri Etkinliklere İlişkin Görüşleri

Kur'an kursu öğreticileri görevlendirildikleri anaokullarında ya da sınıflarda 30 saate kadar derse girmektedirler. Bazı öğreticiler bir sınıfa haftada yarım saat derse girerken bazıları 3 derse girmektedir. Bu durum onların öğretim sürecini ve eğitimde önceledikleri konuları ciddi olarak etkilemektedir.

2.4.1. Kur'an'ın Yüzünden Okunmasına Öncelik Verenler

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin bazıları Kur'an'ın yüzünden okunmasına öncelik verdiklerini belirtmişlerdir. Gerekçesine ilişkin olarak öğretmenlerin ifade ettiklerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıdaki şekildedir.

K1: *“Veliler çocuklarının Kur'an'a geçmesini istiyor biz de onların istekleri doğrultusunda hareket ediyoruz. Fakat bunu yaparken Kur'an eğitimine öğrencileri bireysel alıyoruz. Dolayısıyla diğer öğrenciler kendilerini dışlanmış hissetmezler.”*

K8: *“Öğrenci Kur'an öğrenmeyi sevmektedir. Kur'an okuduğunda Allah'ın kendisini sevdiğini düşünmektedir.”*

Çalışma grubunda yer alan Kur'an kursu öğretmenleri, Kur'an'ın yüzünden okunmasına öncelik vermelerinin en büyük nedenlerinin veli isteği veya baskısı olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanında, öğrenci Kur'an öğrenmeyi istediği için bu uygulamaya öncelik verdiğini söyleyen de olmuştur. Katılımcıların tamamı Elifba öğretimini bireysel ve sınıf dışında yaptıklarını, dolayısıyla Kur'an dersine gelmeyen öğrencinin kendini dışlanmış olarak görmediğini vurgulamışlardır.

2.4.2. Değerler Eğitimine Öncelik Verenler

Katılımcıların büyük bir kısmı değerler eğitimine öncelik verdiklerini belirtmişlerdir. Bunun gerekçesine ilişkin olarak katılımcı görüşleri aşağıdaki şekildedir.

K9: *“Velilerin önceliği her ne kadar Kur'an eğitimi olsa da bu çocuklara öğretilmesi gereken şey değerlerdir.”*

K2: *“Değerleri alan çocuk bir müddet sonra kendisi Kur'an'a yönelir.”*

K10: *“Çocuk önce dine karşı iyi bir tutum kazanmalıdır.”*

K5: *“Namaz kılan bir hırsız istemiyorum. Onun için değerler eğitimi.”*

K10: *“Ben değerler eğitimine önem veriyorum. Zira destek almadıkça ve yaşamda kullanmadıkça çocuk Kur'an'ı unutmaktadır. Onun için yaşamda kullanacakları değerlere ehemmiyet veriyorum.”*

K4: *“Çocuklarının birinci sınıfta yazı yazmada sıkıntı çekme endişesi taşıyan velilerimiz var.”*

Katılımcılar, değerleri kişiliğin oluşumunda önemli bir unsur olarak gördüklerinden ve velilerin bir kısmının değerler eğitimine öncelik verilmesi taleplerinden dolayı değerler eğitimine daha çok yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kur'an'ın yüzünden okumasının ise okul dışında desteklenmediğinde unutulacağını düşünen öğretmenler dolayısıyla eğitimde çocuğa bir tutum kazandırmaya öncelik verilmesinin daha faydalı olacağını vurgulamışlardır.

2.4.3. Temel Dini Bilgiler Öğretimine Öncelik Verenler

Katılımcılardan biri ise kendisinin temel dini bilgilerin öğretimine öncelik verdiğini belirtmiştir. Konu ile ilgili katılımcı görüşü aşağıda yer almaktadır.

K3: “Çocuğun Allah’ını, peygamberini, 32 farzı bilmesi gereklidir. İlk geldiğimde Atatürk’ü peygamber olarak gören çocuklar vardı. Zamanla peygamberi tanıdılar.”

Kur’an kursu öğreticisi, klasik ilmiyal bilgilerini farklı yöntemler kullanarak öğrenciye aktardığını ifade etmiştir. Özellikle ilahilerden yardım alarak bu farzları çocuklara ezberletmeye çalıştığını ve bu şekilde bir mümin olarak kendisine gelecekte lazım olan bilgiyi aktardığını belirtmiştir.

2.5. Çalışma Grubunun Öğrenci İle İletişim Kurma, Yöntem ve Teknik Uygulamasına İlişkin Görüşleri

Okul öncesi eğitimde görevlendirilen Kur’an kursu öğreticilerinin bu alanda aldıkları formal eğitim, Muş Halk Eğitim Merkezinde ana sınıf öğretmenlerince verilen ve 3 ay süren eğitim ile sınırlıdır. Pek çok yönden yetişkinlerden ayrılan okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik eğitim, onların tanınıp uygun yöntem ve tekniklerin işe koşulması ile başarıya ulaşır. Çalışma grubunda yer alan Kur’an kursu öğreticilerinin konu ile ilgili ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıdaki şekildedir.

K1: “Kaşımı kaldırsam bile çocuk bunu hisseder, onun için öğretmenin modelliği çok önemlidir.”

K3: “Çocuklar birbirinden farklıdırlar. Ancak onları sıkmadan, sert davranmadan, güler yüz göstererek yaklaşılmaya çalışıyoruz.”

K11: “Çocuk kötü bir hocaya denk gelirse hayatı boyunca dinden soğur.”

K11: “Hoca iyi el becerisine sahip olmalıdır.”

K4: “Ders öğretmenin ses tonu bile çocuğu etkiler.”

K6: “Ben çocukların derste aktif olmaları taraftarıyım. Sanırım evde pek konuşturulmadıkları için “bilmiyorum” deyip işin içinden çıkmayı tercih etmektedirler.”

K9: “Oyunla öğretmeyi tercih ederim.”

K7: “Sabır, merhamet, tebessüm ve sevgi ile eğitim yapılmalıdır.”

K12: “Kur’an a geçme partisi yapıyoruz. Bu diğer öğrencilere heyecan veriyor.”

K10: “Kur’an kursu öğreticilerinin sözlerinden çok davranışı önemli.”

Yukarıda da görüldüğü gibi çalışma grubunda yer alan Kur’an kursu öğreticileri öğretmenin modelliğinin önemli olduğunu belirtmektedirler. Bunun yanında, öğrencileri aktif kılan yöntemlere müracaat etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, oyun ve el becerilerine dayalı etkinlikler ile eğitimin daha faydalı olacağına yönelik görüş bildirmişlerdir.

2.6. Çalışma Grubunun Öğrencilerin İlgi Duydukları Etkinliklere İlişkin Görüşleri

Okul öncesi öğrencileri, diğer yaş grubu çocuklardan farklı etkinliklere ilgi duydukları gibi kendi aralarında da farklılaşmaktadırlar. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin öğrencilerin ilgi duydukları konulara ilişkin ifade ettikleri aşağıdaki şekildedir.

K12: “Konu ile ilgili ilahileri dinleyip söylemeyi sevmektedirler.”

K3: “Konu ile ilgili maket yapmayı ve boyamayı seviyorlar.”

K5: “Öğrenci oyun ve eğlence istiyor. Bize düşen istenen davranış ve duyguyu eğlence ve oyun ile vermektir.”

K7: “Kukla konuşturmayı çok severler.”

K2: “Çocuk sergilediğinde takdir edilen davranışları öğrenmeyi seviyor.”

Çalışma grubunda yer alan Kur'an kursu öğretmenlerine göre öğrenciler; en çok oyun ile öğrenmeyi sevmektedirler. Çocuklar maket yapıp boyama, ilahi dinleme ve söyleme, kukla konuşturma ve diğerleri tarafından takdir edilen davranışları sergilemekten mutluluk duyarlar.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin, öğrencilerin sıkıldıkları hususlar ile ilgili ifade ettiklerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıdaki şekildedir.

K5: “Hikâyenin kısa ve anlaşılır olması lazım. Uzun olunca çabuk sıkılıyolar.”

K10: “Ezberleme ağır geldiği için hoşlarına gitmiyor.”

K2: “Bireysel olarak Kur'an derslerine alınmak istemiyorlar.”

K7: “Öğrenci pasif olduğu etkinliği sevmemektedir.”

Yukarıda da görüldüğü gibi, çalışma grubunda yer alan Kur'an kursu öğretmenleri; öğrencilerin sevmediği etkinliklerin uzun hikâye okuma, bireysel olarak Elif-ba öğretimine alınma ve ezberleme etkinlikleri olduğunu belirtmişlerdir. Onlara göre öğrenciler daha çok aktif oldukları etkinliklere katılma eğilimindedirler.

2.7. Çalışma Grubunun Eğitimin Geliştirilmesine Yönelik Önerileri

Milli Eğitim Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında yapılan protokol çerçevesinde, 2015-2016 eğitim öğretim döneminden itibaren yaklaşık üç yıldır Muş il merkezinde Kur'an kursu öğretmenleri okul öncesi eğitim kurumlarında görevlendirilmektedirler. Bu alanda çalışanlar bu uygulamanın devam etmesi gerektiğinde hem fikirdirler. Bununla beraber daha verimli olması için ileri sürdükleri öneriler aşağıdaki gibidir.

K11: “Üç aylık eğitim az. Bu işe özel hocalar yetiştirilmelidir.”

K4: “Kurs döneminde iki defa staja geldik, o da değerler eğitimi dersinde değil, normal öğrencileri gözlemlemeye dayalı bir etkinlikti.”

K5: "Bu işi yapacak kişiler yapacaklar için nitelik ve yeterliliklerine göre belirlenmelidir."

K1: "Alan uzmanlarınca daha çok uygulamaya yönelik bir eğitim verilebilirdi."

K3: "Yaptığımız çok güzel etkinlikler var ancak bunları sergilemede sıkıntı çekiyoruz."

K5: "Değerler eğitimi normal okul eğitimi ile birlikte başlamalıdır."

K2: "Bu ders için özel dersliklerin olması çok daha faydalı olur. Zira normal sınıflar bizim kontrolümüzde değil."

K3: "Değerler eğitimine özel materyallerin bulunduğu etkinlik sitesi olursa iyi olur."

Yukarıda yer alan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere çalışma grubunda yer alan Kur'an kursu öğretmenleri programın iyileştirilmesi ile ilgili olarak görevlilerin yetiştirilmesi ve atanması üzerinde durmuşlardır. Yaptıkları iş için aldıkları eğitim yetersizliği tüm katılımcılarca dile getirilmiştir. Uygulamaya dayalı ve daha uzun süreli eğitimler ile bu alanda çalışacakların yetiştirilmesi ve görevlendirmelerde liyakate bakılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte değerler eğitimine özel dersliklerin açılması ve etkinlik örneklerinin paylaştığı ortak eğitim portallarının bulunması bu uygulamayı daha faydalı kılacağını vurgulamışlardır.

SONUÇ

Bu çalışma MEB'e bağlı okullarda ana sınıfı öğretmeni ile beraber derslere giren Kur'an kursu öğrencilerinin kendi yeterliliklerine ve yaptıkları eğitime ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, Muş ilinde 12 kişilik çalışma grubu oluşturulmuş ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularının yer aldığı görüşme formu aracılığı ile veriler toplanmıştır.

Çalışma grubunda yer alan Kur'an kursu öğretmenleri en çok Elifba ve Kur'an-ı Kerim'in yüzünden okuma öğretimi noktasında kendilerini yeterli görmektedirler. Yetersiz gördükleri alanların başında ise 4-6 yaş çocukların gelişim ve öğrenme özellikleri gelmektedir. Formasyon bilgisi ve temel dini bilgiler eksiklik hissedilen diğer alanlar olmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin mezun oldukları okullar dikkate alındığında bu eksikliğin hissedilmesinin nedeni daha iyi anlaşılır. Zira tamamı geçici görevlendirme ile çalışan bu öğretmenlerin büyük bir kısmı İmam Hatip Lisesi mezunudur. Aralarında İlahiyat/ İslami İlimler Fakültesi mezunu sadece 1 kişidir. Gün (2017, 62) yaptığı çalışmada benzer gerekçeler ile Kur'an kursu öğrencilerinin yarısının 4-6 yaş grubuna yönelik eğitimde kendilerini yetersiz gördükleri sonucunu elde etmiştir. Yorulmaz (2013, 13) yaptığı çalışmada öğretmenlerin % 75'inin kendilerini yeterli gördüklerini, ancak yetersizlik hissedilen alanların başında ise pedagojik formasyon (% 42) ve erken çocuk psikolojisini bilme (% 18) olduğunu belirtmektedir. Öz (2017) Kur'an Kursu öğretmenleri

nin yetersiz oldukları alanların başında “yöntem ve teknik” olduğunu ifade etmektedir. 2017) Öztük (2018) Okul öncesi eğitimde görev alan Kur'an Kursu öğretmenleri ile okul öncesi programları mezunlarını kıyasladıktan sonra Kur'an Kursu öğretmenlerinin uygulamalı eğitime alınması gerektiğini belirtmektedir. Tosun ve Çapçioğlu (2015) tarafından yapılan araştırma ise okul öncesi eğitimde görev alacak Kur'an kursu öğretmenlerinin hem teorik hem de pratik alanda yetiştirilmelerinin gereğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların büyük bir kısmına göre takip edilen program öğrenci seviyesine uygundur. Sadece birkaç katılımcı programda yer alan bazı kazanımların öğrenci seviyesinin üzerinde olduğunu belirtmiştir. 4-6 yaş çocuklarına yönelik Temel Dini Bilgiler Programını konu edinen çalışmada Doğan (2014, 15, 25) programda yer alan kimi kavram ve kazanımların çocuklarının gelişimlerine uygun olmadığını dile getirmektedir. Gün (2017, 62) ise programın öğrenci seviyesine uygun olduğu sonucunu elde etmiştir. Tosun ve Çapçioğlu (2015) Kur'an Kursları Öğretim Programının öğrencilerin bazı gelişim alanlarını dikkate almadığını ifade etmektedirler. Çalışmanın konu edindiği uygulamada “değerler eğitimine” ayrılan zaman kısıtlı olduğundan programın yetiştirilmesi ve ders materyallerinden istifade etmede sıkıntı çekilmektedir. Yorulmaz (2013, 13) benzer şekilde zamanın yetersizliğine vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte örgün okul öncesi değerler eğitiminde “Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş)” amaç, yöntem ve etkinlik konularında yol haritası görevi görürken, ders kitapları öğretmenlerinin en çok faydalandıkları materyallerdir. Bunun dışında internetten ve farklı yayınevleri tarafından hazırlanan materyallerden faydalanan Kur'an kursu öğretmenleri de vardır. Gün (2017, 62) çalışmasında kurslarda yeterli materyallerin olmadığı sonucunu paylaşmaktadır. Yorulmaz (2013, 13) ise serbest etkinliklerde kullanılabilir oyuncakların bulunmayışını problem olarak dile getirmektedir.

Kur'an kursu öğretmenlerinin büyük çoğunluğu okul idaresi, ana sınıf öğretmeni ve veliler ile sıkıntı yaşamamaktadırlar. Hatta okul idaresi ve ana sınıf öğretmenlerinden çok şey öğrenen Kur'an kursu öğretmenleri de vardır. Velilerin tamamı çocuğunun bu eğitimi almasını istemektedir. Bununla birlikte Kur'an kursu öğretmenlerinin bazıları velilerin Kur'an'ın yüzünden okunması yönündeki aşırı ısrarından bazılarının Kur'an eğitimine yönelik her türlü etkinliğe karşı çıkmalarından ve bazılarının öğrencilere evde destek sağlayamamalarından yakınmıştır. Dönmez (2013, 8) çalışmasının sonucunda, velilerin çocukları için Kur'an'ı yüzünden okumasını talep ettiğini ancak çocuğun geleceğinde değerlerin daha önemli olduğunu vurgulamaktadır. Gün (2017, 62) velilerin bu eğitimden memnun olduklarını ancak yardımcı personel eksikliği ve lavabo temizliği gibi konulardan yakındıklarını ifade etmektedir.

Okul öncesi eğitimde velilerin baskısı sonucu Kur'an'ın yüzünden okunmasını ve temel dini bilgilerin öğretimini önceleyen Kur'an kursu öğretmenleri olsa da bu

sayı çok azdır. Bu eğitimde görevlendirilen Kur'an kursu öğretmenlerinin büyük çoğunluğu değerler eğitimine öncelik vermekte ve bu yönde etkinlikler ile öğrenciye katkı sağlamaya çalışmaktadır. Sağlam (2013, 14), Akto ve Akto (2017, 1091) ve Doğan (2014, 25) okul öncesinde değerler eğitimine yoğunlaşılması gerektiğini çünkü bu eğitimin çocuğun sonraki hayatının da belirleyicisi olduğunu belirtmektedirler. Cihandide (2014, 17) ise okul öncesi din eğitiminin sure ezberlemeye ve Kur'an-ı Kerimin yüzünden okunmasına indirgemenin doğru olmadığını vurgulamaktadır. Ona göre, böyle bir eğitim yetişkin merkezli din eğitimidir ve çocuk gelişimine uygun değildir.

4-6 yaş din eğitiminin verimli olması için eğitsel unsurların en önemlisi öğretmenin modelliğidir. Bunun yanında öğrenciyi aktif kılan yöntemi kullanma, oyun ve el becerilerine dayalı etkinliklere yer verme, sabır ve hoşgörü gibi kişilik özellikleri etkili eğitim için vazgeçilmezler olarak ifade edilebilir. Bu sonuç Akto ve Akto (2017, 1091) tarafından yapılan çalışma sonucu ile paralellik arz etmektedir. Onlar yaptıkları çalışma sonucunda öğretmenlerin içten ve samimi olmalarını eğitimin en önemli unsuru olduğunu ifade etmektedir. Tosun ve Çapçuoğlu (2015) duygusal zemine dayalı olarak, öğrenci ve yaşam merkezli bir eğitimi önceliklemektedirler. Şimşek (2004, 14) ve Sağlam (2013, 13) öğretmen modelliğinin eğitimdeki verimin belirleyicisi olduğunu dile getirmektedirler. Selçuk (1990, 12) eğitimde öğrencilerin dini tasavvur, duygu, tutum ve tecrübelerini kendi ifadeleri ile müsaade etmelerine imkân sağlanması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Tavukçuoğlu (2002, 63) bu dönem eğitiminin beden, zihin ve duygu bakımından dengeli olması gerektiği ön plana çıkarmaktadır. Özeri (2009, 93) ise bu dönemde tamamlanmış hikâye ve açık uçlu sorular ile öğrencilerin tartışarak öğrenmelerine müsaade edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Okul öncesi öğrencileri (4-6 yaş) en çok oyun ile öğrenmeyi sevmektedirler. Maket yapıp boyama, ilahi dinleme ve söyleme, kukla konuşurma ve karşılardakilerce takdir edilen davranışları sergilemekten mutluluk duyarlar. Buna karşın pasif durumda kaldıkları hikâye okunma, bireysel olarak Elifba öğretimine alınma ve ezberleme etkinliklerine karşı mesafeli durmaktadırlar. Dönmez (2013, 19) yaptığı çalışma sonucunda okul öncesi dönemde oyun ve şarkılar ile eğitime vurgu yapmaktadır. Gün (2017, 62-63) çalışmasında öğrencilerin en çok harfleri öğrenme ve ezber yapmada sıkıntı çektiği sonucuna ulaşmıştır. Sağlam (2013, 13) okul öncesi din eğitiminde okul öncesi eğitimin kazanımlarından yararlanması gerektiğini ifade etmektedir. Ay (2013, 8-15) ise Allah sevgisi, hoşgörü, mükâfat gibi kavramların önemli olduğunu vurgulamaktadır.

4-6 yaş eğitiminin daha sağlıklı olması için öğretmenlere uygulamalı ve daha uzun süreli eğitimin verilmesi gereklidir. Yorulmaz (2013, 13) yaptığı çalışma sonucunda öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim ve seminerlerin ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Gün (2017, 63) de aynı sonuca ulaşmıştır. Kısa süreli bu kursların

yetersiz olduğu çalışmalarımızın ortak sonucudur. Kur'an kursu öğreticisi görevlendirmede ise ehliyet ve liyakate verilen önem arttırılmalıdır. Gün (2017, 62-63) görevlendirmede gönüllük esasına vurgu yaparken, Tosun ve Çapçioğlu (2015) ise iyi niyete ve dini bilgilere sahip olmanın yeterli olmadığını, öğretmenlerde aynı zamanda dini- ahlaki gelişim, iletişim, öğrenme ve öğretme gibi konularda iyi yetişmiş olmalarını vurgulamaktadırlar. Öztürk (2018) öğretmenlerin, okul öncesi dönem öğrencilerinin eğitimi ile ilgili olarak etraflıca eğitim almaları gerektiğini ifade etmektedir. Bunun için ise lisansüstü programlar ya da çift ana dalın tercih edilebileceğini belirtmektedir. Değerlere eğitimi adı altında yapılan etkinlikler için özel dersliklerin açılması ve etkinlik örneklerinin paylaşıldığı ortak eğitim portallarinin oluşturulması söz konusu eğitime ciddi katkı sağlayacaktır. Gün (2017, 62-63) yaptığı çalışma sonucunda okul öncesi eğitim mekânlarının dini öğrenme için önemli ancak yetersiz olduğunu ifade etmektedir. O ayrıca kurs öğretmenlerinin aralarında fikir alışverişine imkân sağlayacak toplantıların organize edilmesine vurgu yapmaktadır. Benzer sonucu Yorulmaz (2013, 13) da dile getirmektedir. Yazar, sıra, masa, gibi fiziksel koşulların eğitimdeki önemini vurgulamaktadır. Dönmez (2013, 20) ise zenginleştirilmiş çevre ile eğitimin daha verimli olacağını ifade etmektedir.

Yukarıda yer alan sonuçlara bağlı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Okul öncesi dönemde din ve değerler eğitimi verilmesi öğrencilere dini gelişimi noktasında ciddi katkılar sağlamaktadır. Bu uygulamanın devamı ve yaygınlaştırılması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- 4-6 yaş grubu öğretmenlerin, bu alanda eğitim almış en az lisans mezunu kişilerden seçilmesine dikkat edilmelidir.
- Değerler eğitimine özgü derslikler hazırlanıp derslerin bu sınıflarda işlenmesi sağlanmalıdır.
- 4-6 yaş öğrencilere yönelik verilen değerler eğitimine özgü etkinlik paylaşım sitesi gibi interaktif öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.
- Velilerin evdeki etkinlikler ile öğrencilerine katkı sağlamalarına özel önem verilmelidir.
- Bu alanda görevlendirmede ehliyet, liyakat, gönüllük ve kişilik özellikleri dikkat edilmelidir.
- Daha çok oyun ve kısa sürede tamamlanacak zenginleştirilmiş etkinlikler ile eğitim yapılmalıdır.
- Yapılan "Kur'an'a geçme partileri" ve kutlamalar amacından saptırılmamalı, gösteriş değerinin önüne geçmemelidir.
- Materyal, yöntem ve etkinlikler noktasında okul öncesi eğitimin kazanımlarından yararlanılmalıdır.
- Değerler eğitimi için ayrılan süre arttırılmalıdır.
- Çalışmanın sonuçlarının karşılaştırılabileceği ve ana sınıfı öğretmenlerin görüşlerine dayalı yeni çalışmalar yapılmalıdır.

- İleride yapılacak araştırmaların farklı örneklem ve araştırma yöntemleri ile çeşitlendirilmesi ve boylamsal araştırma desenleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

Akto, Akif-Akto, Semra. “Okul Öncesi Değerler Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler (Nitel Bir Araştırma)”. *e-şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 9/2 (2017): 1074-1095.

Altaş, Nurullah - Arıcı, İsmail. “Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci”. *Din Eğitimi*. Ed. Mustafa Köylü- Nurullah Altaş. 40-65. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014.

Aşıkoğlu, Nevzat. “Almanya’daki Türk Çocuklarının Okul Öncesi ve Temel Eğitim Problemleri Üzerine (Alan Araştırması)”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 25 (1996): 321-354.

Ay, Mehmet Emin. “Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi”. *Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu- II*. 567-579. Ankara: DİB Yayınları. 2012.

Büyüköztürk, şener- Çakmak Kılıç, Ebru- Akgün, Özcan Erkan- Karadeniz, şirin-Demirel, Funda. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi. 2011.

Cihandide, Zeynep Nezahat. *Okulöncesi Din ve Ahlak Eğitimi*. İstanbul: DEM Yayınları, 2014.

Dam, Hasan. “Çocukluk Dönemi Din Eğitimi”. Mustafa Köylü. *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*. 51-96. Ankara: Nobel Yayınları, 2015.

Diyanet İşleri Başkanlığı. “Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş)”. Erişim: 3 Mart 2018. <https://egitimhizmetleri.diyamet.gov.tr/sayfa/489>.

Diyanet İşleri Başkanlığı. “2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı Kur’an Kursları Uygulama Esasları”. Erişim: 4 Mart 2018. <https://hukukmusavirligi.diyamet.gov.tr/Documents/20172018%20E%20C4%9Fitim%20%20C3%96%20C4%9Fretim%20Y%20C4%B1%20Kur’an%20Kurslar%20C4%B1%20Uygulama%20Esaslar%20C4%B1.pdf>.

Doğan, Davut. “Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme”. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/24 (2014): 201-225.

Dönmez, Fatma. “Okul Öncesi Dönem Çocukların Dini Tasavvurlarına Din Eğitimi Açısından Bir Yaklaşım”. *Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu- II*. 523-541. Ankara: DİB Yayınları. 2013.

Gün, Aşęeęül “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 (2014): 33-66.

- Oruç, Cemil. “Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Teorileri Bağlamında Din Eğitimi”. *Turkish Studies* 8/8 (2013): 971-987.
- Oruç, Cemil. “Okul Öncesi Dönemde Dini Duygunun Kökenleri ve Gelişimi”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 10/3 (2010): 75 -96.
- Öz, Ayhan. “Yaz Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-öğretim Yeterlikleri: Bolu İli Örneği”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 21/1 (2017): 425- 464.
- Öztürk, Naciye. “Okul Öncesi Dini Eğitim: “Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi” ve Öneriler. SETA. Erişim: 06 Ağustos 2018. <https://www.setav.org/>.
- Karacoşkun, Mustafa Doğan. “Okul öncesi Çocuklarda Dua”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 9/1 (2005): 101-124.
- Köylü, Mustafa- Oruç, Cemil. *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2017.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı (2013). Erişim: 1 Mart 2018. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>.
- Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim (2017). Erişim: 7 Mart 2018. http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=270.
- Önder, Mustafa. “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Aile Eğitimi”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 15/1 (2017): 377-386.
- Özeri, Zeynep Nezahat. “Okul Öncesi Çocuklarda Dinî ve Ahlâkî Değer Eğitimi”. *Din ve Hayat İstanbul Müftülüğü Dergisi* 1 (2009): 92-94.
- Sağlam, İsmail. “Okul Öncesi Dönem ve Din Eğitimi”. *Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu- II*. 547-561. Ankara: DİB Yayınları, 2013.
- Sakarya Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (SAUSEM), “4-6 Yaş Grubu Çocuk Eğitimi ve Etkinlikleri Sertifika Programı”. Erişim: 27 Haziran 2018. <http://www.sausem.sakarya.edu.tr>.
- Selçuk, Mualla. “Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)”. *İslami Araştırmalar Dergisi* 4/2 (1990): 105-117.
- Şimşek, Eyup. “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 4/1 (2004): 207-220.
- Tavukçuoğlu, Mustafa. “Okul Öncesi Çocuğun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi”. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14 (2002): 51-6.
- Tosun, Cemal - Çapcıoğlu, Fatma. “4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi”. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 5 /5 (2015): 705-720.

Yorulmaz, Bilal. “Kur’an Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi Ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)”. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 10/39 (2013): 149-162.

Yıldırım, Ali-Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları, 2008.

Walliman, Nicholas. *Social Research Methods*, London: Sage Publications, 2006.